صعوبة الامر

والشیخ الانصاری و ان أرسل المنع ارسال المسلّم حتی نقل عنه انه قال:

«قول المیت کالمیت»[۱] ولکن التتبع فی آثارهم یحدّث عن صعوبة الامر عندهم – صحّت ام لا – و لذلک کان لبعض من یشار الیه بالبنان فی الفقه فی المسألة رأیان و ان استقرّ فی نهایة الامر علی جواز البقاء فی المسائل التی أخذه من المیت حال کونه حیّاً و عمل بها و لم یراجع فیها الی حیّ. و الیک نص کلامه فارسیّا:

«در رسائلی که حواشی فرموده اید در اکثر آن ها بقای بر تقلید میت را جایز ندانسته اید و در رسائلی که جدیدا طبع شده جواز بقاء ملاحظه می شود. کیفیت مطلب را بیان فرمایید؟

ج- حقیر سابقا قائل بودم بر عدم جواز بقای بر تقلید میت مطلقا، پس از تجدید نظر ، جواز آن در مسائلی که اخذ و عمل بر آن ها شده در حال حیات و بعد از موت هم عدول به سوی حیّ نشده خالی از قوت نیست؛ اگر چه خلاف احتیاط است و اما مسائلی که اخذ نشده از میت در حال حیات یا عمل به آن ها نشده یا آن که بعد از موت عدول به حی شده، بقای در آن ها را جایز نمی دانم».[۲]

و ما ذکر بالنسبة الی البقاء یجری بالنسبة الی ابتداء التقلید من المیت ایضا مع صعوبة اقلّ من جهة ذهاب الجلّ لو لا الکل فیه الی المنع نعم نسب الی جماعة من الاخباریین الجواز . قیل: و فی صحة النسبة تأمل لظهور کلمات بعضهم فی کون ذلک فی التقلید بمعنی آخر غیر ما هو محل الکلام.[۳] و نسب السید الخوئی الی المحقق القمی[٤] ایضا جوازه و حاصله: ان الاقوی عندنا جواز تقلید المیت بحسب الابتداء فلا مانع من الرجوع الیه و قال ایضا: ان الاحوط الرجوع الی الحی و الاحتیاط فی کلامه من الاحتیاط المستحب لافتائه بجواز تقلید المیت مطلقا.[۵]

و بما ذکرناه فی هذا الجزء من البحث یظهر سقوط توهّم ان التقلید و البقاء علی رأی المیت و ابتداء التقلید منه لمکان کونه عقلائیا، بل اصل التقلید کان عقلیا ایضا لسهل الامر من دون ایّ صعوبة فی استقرار الباحث الفقیه فیه علی رأی!!

---

۱ .لاحظ السید صادق الروحانی، **استفتائات** (فارسیة) ، ج۱، ص ۱۶، الرقم:۳۶.
۲ .السید حسین طباطبائی البروجردی، **استفتائات** (فارسیة)، ج۱، ص ۱۰، الرقم: ۱۱.
۳ .**مستمسک العروة الوثقی**، ذیل المسالة، ج۱، ص۲۷.
٤ . لاحظ **جامع الشتات**، ج۴، کتاب النکاح، ص۴۶۹.
۵ .**التنقیح فی شرح العروة الوثقی**(من الموسوعة) ج۱، ص ۷۳.

التتبع فی المتون و سرد ادلة الآراء

- **قال المحقق الخراسانی** ما هذه خلاصته:[٦]

المعروف بین الاصحاب الاشتراط[٧] **و بین العامة عدمه** و اختاره ایضا «للشک فی جواز تقلید المیت [بقاء او ابتداء] و الاصل عدم جوازه و لا مخرج عن هذا الاصل الا ما استدلّ به المجوز علی الجواز من وجوه ضعیفه».

ثم اشار الی وجوه اربعة استدلالا للجواز و ناقش فیها. فالاول منها: استصحاب جواز تقلیده فی حال حیاته و ضیق علیه «بعدم بقاء موضوعه عرفا لعدم بقاء الرأی معه فانه متقوم بالحیاة بنظر العرف و ان لم یکن کذلک واقعا، حیث إنّ الموت عند أهله موجب لانعدام المیت و رأیه ؛ و لا ینافی ذلک صحة استصحاب بعض احکام حال حیاته، کطهارته و نجاسته و جواز نظر زوجته الیه، فإن ذلک إنما یکون فیما لا یتقوم بحیاته عرفا بحسبان بقائه ببدنه الباقی بعد موته، و إن احتمل أن یکون للحیاة دخل فی عروضه واقعا؛ و بقاء الرأی لا بد منه فی جواز التقلید قطعا و لذا لا یجوز التقلید فیما إذا تبدّل الرای او ارتفع ، لمرض أو هرم إجماعاً...».

و فی کلامه اشارة الی الاستدلال باطلاق الادلة النقلیة الدالة علی التقلید، و اقتضاء الانسداد ببیان ان لا دلیل علی التقلید الا دلیل الانسداد و قضیة جواز تقلید المیت کالحیّ و السیرة بتوضیح ان المعلوم من اصحاب الائمة – علیهم السلام – عدم رجوعهم عما اخذوه تقلیدا بعد موت المفتی .

کما ان فی کلامه تضییقا علی هذه الوجوه .

قال فی التشدید علی التمسک باطلاق الادلة :«و فیه مضافا الی ما اشرنا الیه من عدم دلالتها علیه منع اطلاقها علی تقدیر دلالتها و انما هو مسوق لبیان اصل تشریعه. و منه انقدح حال اطلاق ما دلّ من الروایات علی التقلید مع امکان دعوی الانسباق الی حال الحیوة فیها».

و قال فی ردّ الانسداد: «و فیه انه لا یکاد تصل النوبة الیه لما عرفت من دلیل العقل و النقل علیه».

و فی ردّ الاخیر قال: «و فیه منع السیرة فی ما هو محل الکلام ...».

---

٦ .**کفایة الاصول،** ج٢، صص ۴۴۱- ۴۴۶.

٧ .ای: اشتراط الحیاة فی المفتی. وکأنه تسامح فی تعبیره ذلک، من جهة ارادته منه اشتراط حیاة المقلد و الا فمن الواضح ان المفتی بما هو مفت تشترط فیه الحیاة! و الکلام فی الاشتراط من جهة کونه مقلّدا یرجع الیه.